

УДК 378.091.3-051

Ван Юаньсінь

Музично-ритмічна компетентність як важлива умова фахової підготовки майбутніх учителів музики і хореографії

Музично-ритмічна компетентність розглядається як невід'ємна складова фахової підготовки майбутнього вчителя музики і хореографії у контексті професійного становлення особистості педагога. Уточнюється структура поняття «музично-ритмічна компетентність». Зміст розкрито через фахову компетентність. Поняття «фахова компетентність» вбирає такі поняття, як «кваліфікація», «професіоналізм», «професійні здібності». Специфіка музично-хореографічної теоретичної і практичної підготовки фахівця в умовах навчання у вищих навчальних закладах полягає у синтезі прагматично-інформаційного навчання і цілеспрямованого розвитку потенційних можливостей студента (музично-ритмічних здібностей, особистісних якостей), його творчої майстерності у процесі опанування музично-хореографічних дисциплін. Освіта спрямована на формування компетентного фахівця нового типу, озброєного ґрунтовними знаннями педагога-теоретика і вміннями креативного хореографа-практика, здатного ефективно реалізувати фахові компетенції та індивідуально-особистісні якості у власній хореографічно-педагогічній (музично-ритмічній) діяльності.

Ключові слова: вчитель музики і хореографії; музично-хореографічні дисципліни; музично-ритмічна компетентність; фахова компетентність.

Суттєві політичні, економічні та соціокультурні зміни, що є ознакою нашого часу, зумовлюють необхідність модернізації освіти, переорієнтації її мети, сутністю якої є забезпечення реалізації особистісних і фахових якостей майбутнього вчителя музики і хореографії у сьогоденному соціумі. Головним завданням сучасної освіти є формування у майбутнього фахівця цілісного та системного бачення власної професійної діяльності, вміння аналізувати й вирішувати завдання та проблеми, що виникають в її процесі. Одним зі стратегічних напрямів сучасної мистецької освіти є впровадження компетентнісного підходу. Саме орієнтація на досягнення певного освітнього результату, пошук нових форм і методів мистецького навчання в останні десятиліття визначає ключові тенденції сучасної професійної підготовки майбутніх фахівців мистецької освітньої галузі.

Орієнтація освіти на новий результат потребує змін її загальних принципів, удосконалення стандартів професійної підготовки спеціаліста, реалізації інноваційних технологій. Сучасна національна освіта базується на принципі компетентнісного підходу як необхідної умови підготовки майбутніх фахівців.

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлена потребою сучасної музично-хореографічної і педагогічної практики у висококваліфікованих спеціалістах, що за рівнем сформованих компетенцій відповідають новій парадигмі освіти, продиктованої вимогами часу.

Фундаментальні категорії компетентнісного підходу сформульовано в дослідженнях Н. Бібік, Т. Байбари, М. Головань, І. Зимньої, Л. Карпової, В. Краєвського, О. Локшиної, В. Лозової, А. Маркової, О. Овчарук, О. Онопрієнко, О. Пометун, О. Савченко, А. Хуторського та багатьох інших науковців. Питання специфіки компетентнісного підходу до фахової підготовки вчителя мистецьких дисциплін і хореографії у різних напрямках музично-хореографічної і педагогічної діяльності висвітлювали у наукових роботах Е. Абдуллін, К. Васильковська, Л. Гусейнова, Н. Згурська, Е. Карпова, В. Крицький, В. Орлов, Г. Падалка, Н. Провозіна, А. Растрігіна, О. Ростовський, О. Рудницька та ін.

Разом із тим, недостатньо дослідженою залишається проблема формування такої спеціальної компетенції, як музично-ритмічна, що ґрунтується на вивченні музично-теоретичних дисциплін та розвитку вміння практично реалізувати набуті знання в процесі фахової діяльності.

Мета статті – з'ясувати сутність музично-ритмічної компетентності та специфіку функціонування музично-хореографічних дисциплін у процесі підготовки вчителя мистецтва хореографії, фахова компетентність якого має бути запорукою не лише успішної музично-

хореографічно-педагогічної діяльності, але й ефективної особистісної самореалізації у сучасному соціопросторі.

Визначення музично-ритмічної компетентності вчителя хореографії у вітчизняній педагогічній теорії переважно виходить із загальнопедагогічного тлумачення цього феномена, як професійної компетентності, конкретизованого завданнями музично-хореографічної освітньої діяльності. Завдання сучасної музично-педагогічної освіти – не лише забезпечити високий рівень фахових знань випускника, але й підготувати його до соціального життя та реалізації себе як особистості.

Уявлення сучасного студента про якісну освіту тісно пов'язане з можливостями розвитку особистісних якостей, а також бажаними перспективами професійної кар'єри. У цьому контексті йдеться про «модель» випускника, для якого компетентність має бути основою й результатом фахової підготовки та стане базою для майбутньої продуктивної діяльності в освітній і соціальній сферах. Музична та хореографічна освіта – це цілеспрямований і системний розвиток музичних та хореографічних здібностей студента, що базується на передачі суспільно-історичного та культурного досвіду музичної діяльності новому поколінню.

Таким чином, визначальною метою всієї системи музично-хореографічної і педагогічної освіти є розвиток у молоді естетичного ставлення до музичного мистецтва, а саме ритмічної складової. Одним із провідних її завдань є формування у студентів навичок не тільки емоційно-особистісного, але й аналітичного сприйняття музики, сприйняття її через ритмічну складову. Інтерес до музики у поєднанні з набутими знаннями та вміннями формує здатність глибоко сприймати зміст мистецьких творів, тобто йдеться про пізнання специфіки конкретних художньо-культурних явищ, їх змісту, жанрів і форм, музичної мови в процесі системного освітнього «спілкування» з геніальними особистостями та їх шедеврами, в ході якого формуються моральні якості людини, її естетичні смаки та художні потреби.

Однією з провідних фахівців сучасної мистецької освіти Л. Масол розроблена багатокомпонентна структура компетентностей, які мають стати результатом загальної мистецької освіти. Усі компетентності науковець умовно поділяє на три групи: особистісні (загальнокультурні), серед яких виокремлюються: ціннісно-орієнтаційні, художньо-світоглядні, культуротворчі (зокрема етнокультурні, полікультурні, культурно-дозвіллеві); функціональні, що пов'язані з певною предметною діяльністю учнів: предметні або мистецькі (музичні, образотворчі, театральні, хореографічні тощо); міжпредметні (естетичні та гуманітарні); метапредметні (інформаційно-пізнавальні, саморегулятивні (самоосвіти, самовиховання, самореалізації), креативні). соціальні, які формуються під час різних форм колективної художньо-творчої діяльності: художньо-комунікативні та соціальнопрактичні [6, с. 14]. Названі види компетентностей Л. Масол відносить до базових і вважає їх інтегральними педагогічними явищами, нерозривно пов'язаними з інтегративними тенденціями мистецької освіти.

Особистісні, соціальні й функціональні компетентності втілюють цілісність та інтегральність освітніх результатів, водночас потребуючи розроблення спеціальних методик діагностування й формування компетентісної сфери особистості [6, с. 17]. А. Растрігіна розглядає фахову (професійну) компетентність майбутніх учителів мистецтва та хореографії як таку, що складається з інтегрованих і спеціальних фахових компетенцій, заглиблюючись, насамперед, у специфіку вокально-хорової діяльності музикантів-педагогів [5]. І. Полубоярина визначає професійну компетентність учителя музичного мистецтва як інтегративне утворення, що складається зі структурних компонентів (ключових компетентностей) і являє собою комплекс музично-педагогічних знань, умінь, навичок, музичних здібностей та якостей особистості, який проявляється через готовність до творчої педагогічної діяльності. На її думку, професійна компетентність майбутнього учителя мистецтва охоплює естетичний смак, музичні та акторські здібності, володіння методикою

музично-естетичної роботи з дітьми, володіння навичками гри на музичних інструментах, наявність співочого голосу, вміння керувати хором та вокальним дитячим колективом [4].

Вимоги до рівня підготовки вчителя мистецьких дисциплін можна систематизувати у відповідності до сучасної компетентнісної моделі фахівця, у формуванні якої особливе значення відведено: соціально-особистісним, загальнонауковим, загальнопрофесійним та спеціальним фаховим компетенціям.

Соціально-особистісні компетенції: уявлення про сучасний світ та усвідомлення свого місця в ньому; розуміння сутності та соціальної значущості своєї майбутньої професії; здатність до системних логічних дій у різноманітних життєвих ситуаціях, уміння проектувати та аналізувати свою практичну діяльність; прагнення до постійного професійного вдосконалення та успішної творчої самореалізації.

Загальнонаукові компетенції: уявлення про закони розвитку суспільства та специфіку функціонування в ньому особистості; розуміння ролі науки у процесі пізнання сутності світу, усвідомлення соціальних та етичних проблем, пов'язаних зі стрімким розвитком інформаційно-комунікативних систем та інноваційних освітніх технологій; знання закономірностей спілкування з представниками різних суспільних груп у відповідності до морально-етичних та комунікативно-мовних норм.

Загальнопрофесійні компетенції: знання основ теорії освіти та виховання, педагогіки та психології; уявлення про роль музичного мистецтва у системі культури і освіти, виховання та розвитку особистості; розуміння значення музично-художньої спадщини для сучасності; уміння використовувати інформаційно-комунікативні засоби та інноваційно-педагогічні технології у процесі вирішення професійних завдань.

Спеціальні фахові компетенції: набуття ґрунтовних музично-теоретичних знань та термінологічного тезаурусу з метою їх практичної реалізації у процесі педагогічної діяльності; знання традиційних і сучасних вітчизняних та зарубіжних методик музично-педагогічної та хореографічної освіти; формування практичних умінь та навичок шляхом застосування музично-ритмічних вправ та музично-ритмічних рухів; уміння опрацьовувати навчально-методичну, музикознавчу, хореографічну та довідникову літературу для використання її у практичній діяльності.

Отже, процес формування компетентного фахівця – вчителя музики і хореографії – містить дві взаємодоповнюючі складові: теоретичну освіту (музично-теоретичну, хореографічну та методичну) та практичну діяльність, у ході якої реалізуються набуті знання, уміння та навички. Разом із тим, слід зазначити, що в арсеналі педагога-музиканта та педагога-хореографа мають бути такі специфічні особистісно-професійні компетенції, як музикальність (музично-ритмічна), креативність, артистизм.

Важливою складовою змісту та структури фахової підготовки вчителя мистецтва хореографії є музично-ритмічна компетентність, яка виконує провідну роль у розвитку музичних та хореографічних здібностей, творчих задатків студента. Саме музично-ритмічна компетенції вчителя дозволяють виховувати у школярів інтерес до мистецтва, формувати музично-ритмічну культуру та художній смак, створювати естетично розвинуту аудиторію слухачів і глядачів. Основою для формування музично-ритмічної компетентності в умовах вищої музично-хореографічно-педагогічної освіти є усвідомлення специфіки, ціннісних положень музично-ритмічних, музично-теоретичних і музично-історичних дисциплін – ритміки, методики музичної освіти, історії музики та історії хореографії, народної музичної творчості.

Наприклад, така дисципліна, як «Історія музики» (національної, світової) формує у студентів загальнофахові компетенції, зокрема уявлення про роль музичного мистецтва в системі загальнолюдської й національної культури, вихованні та розвитку особистості, про значення музично-художнього спадку для нашої сучасності. Історія музики надає знання для орієнтації майбутнього фахівця у художніх напрямках і течіях, індивідуальних композиторських стилях, жанровому та композиційному розмаїтті музичного мистецтва;

розширює загальний культурно-історичний світогляд, апелюючи до інформаційних матеріалів інших гуманітарних наук (історії, філософії), до літератури та зображальних мистецтв.

Важливу роль у створенні музично-ритмічної компетенції майбутнього педагога-музиканта та педагога-хореографа відіграє набуття музично-ритмічного досвіду. Свідоме сприйняття ритму в музиці залежить від накопиченого і систематизованого у пам'яті багатства зразків художніх явищ. Музичний досвід музиканта-фахівця та хореографа-фахівця ґрунтується на усвідомленні й оцінці з професійних позицій численних музичних творів, уявленні про зміст, естетичні і стилістичні, ритмічні особливості, та значення в історії музики конкретного художнього явища. Ця компетенція відкриває перспективу творчого використання чималого класичного доробку в процесі музично-хореографічно-педагогічної діяльності з метою виховання молодого покоління на кращих зразках національного і світового музичного мистецтва.

Слід зазначити, що останнім часом у професійному арсеналі педагога-музиканта та педагога-хореографа з'явилося чимало різноманітних навчальних програм з музики та хореографії, що вимагає від фахівця не лише музично-ритмічної компетентності, а й музично-ритмічної культури, що дозволить здійснювати порівняльний аналіз означених програм, визначаючи саме ті, які найкраще відповідатимуть завданням сучасної освіти і виховання.

Таким чином, специфіка музично-хореографічної теоретичної і практичної підготовки фахівця в умовах навчання у вищих навчальних закладах полягає у синтезі прагматично-інформаційного навчання і цілеспрямованого розвитку потенційних можливостей студента (музично-ритмічних здібностей, особистісних якостей), його творчої майстерності. Освіта спрямована на формування компетентного фахівця нового типу, озброєного ґрунтовними знаннями педагога-теоретика і вміннями музично освіченого креативного музиканта-практика та хореографа-практика, здатного ефективно реалізувати власні фахові компетенції та індивідуально-особистісні якості у процесі музично-ритмічної діяльності.

Література

1. Арчажникова Л. Г. Структура професійної діяльності учителя музики / Л. Г. Арчажникова // Підготовка учителя музики к професійної діяльності в школі: межвуз. сб. науч. тр. – Ярославль: ЯГПИ, 1985. – С. 5-17.
2. Давыдов Л. Д. Компетентностный подход в системе профессионального образования / Л. Д. Давыдов // Среднее профессиональное образование. – 2006. – №9. – С. 67-70.
3. Загвязинский В. И. Стратегические ориентиры и реальная политика развития образования / В.И. Загвязинский // Педагогика. – 2005. – №6. – С. 10-14.
4. Полубоярина І. І. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музики / І.І. Полубоярина // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. Вип. 287 : Педагогіка та психологія. – Чернівці : Рута, 2006. – С. 135-139.
5. Растрігіна А. М. Компетентнісний підхід до підготовки майбутнього магістра музичного мистецтва / А. М. Растрігіна // Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – К.: Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – С. 501-509.
6. Формування базових компетентностей учнів загальноосвітньої школи у системі інтегративної мистецької освіти: посібник для вчителя / [Л. Масол, Н. Миропольська, В. Рагозіна та ін.]; за наук. ред. Л. Масол. – К. : Педагогічна думка, 2010. – 232 с.

Ван Юаньсін – аспірант факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Wang Yuanxing.

Musical-rhythmic competence as an important condition for professional training of future music and choreography teachers

The issue of musical-rhythmic competence, as well as the specifics of shaping it in the process of the prospective music and choreography teachers' training, is revealed in the article.

The scholars' (psychologists', teachers') interest was focused on the issue of *competence* in late 1980s, and, as a result, a special scientific domain, or competence approach in education, has emerged. The notion of *occupational competence* unites the concepts of *qualification, professionalism, occupational skills*. Music and rhythm competence is the constituent of the prospective Music and Choreography teacher's occupational competence. For specifying the notion of *music and rhythm competence*, it is worth considering the content and the issue of the prospective Music and Choreography teacher's occupational competence, since it is one of the uppermost in contemporary psychology and pedagogical literature within the framework of the maturity level and occupational achievement characteristics of a teacher as the efficient implementer of educational work.

Specifics of the teacher's Music and Choreography theoretical training within learning environment in higher institutions lie in the synthesis of pragmatic and information teaching and goal-oriented facilitating the student's potential abilities (music and rhythm skills, personal qualities), his creative mastery. Education is targeted on training an efficient, new generation teacher with profound theoretical knowledge and skills of an artistic Music and Choreography expert able to implement his occupational competences and personal qualities in the process of music and rhythm practical activity.

The object of the article is to identify the essence of music and rhythm competence, the specifics of Music and Choreography disciplines functioning in the process of Music and Choreography teacher's training; his occupational competence ought to be the security of not only efficient Music, Choreography and pedagogical practical activity, but also of the effective personal self-fulfilment within contemporary social domain.

Keywords: music and choreography educator; musical-choreographic disciplines; musical-rhythmic competence; professional competence.

References

Archazhnikova, L.G. (1985). Struktura professionalnoy deyatel'nosti uchitelya muzyki. [The structure of the professional activity of the teacher of music]. *Podgotovka uchitelya muzyki k professionalnoy deyatel'nosti v shkole*. Yaroslavl: YaGPI. PP. 5-17. [in Russian].

Davydov, L.D. (2006). Kompetentnostnyy podkhod v sisteme professionalnogo obrazovaniya. [The Competency Approach in Professional Education System]. *Srednee professionalnoe obrazovanie. Vol. 9*. PP. 67-70.

Zagvyazinskiy, V.I. (2005). Strategicheskie orientiry i realnaya politika razvitiya obrazovaniya. [The Strategic landmarks and real policy of development of education]. *Pedagogika. Vol.6*. PP. 10-14.

Poluboiaryna, I.I. (2006), Formuvannia komunikativnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzyky [Formation of communicative competence of future music teachers]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu : zb. nauk. prats. [Scientific Bulletin of Chernivtsi University: Sb. sciences works]. Vol 287 : Pedagogika ta psykholohiia [Pedagogy and Psychology]*. Chernivtsi : Ruta. PP. 135-139. [in Ukrainian].

Rastryhina, A.M. (2012), Kompetentnisnyi pidkhid do pidhotovky maibutnoho mahistra muzychnoho mystetstva [The Competent approach to the preparation of the future master of musical art]. *Suchasni stratehii universytetskoï osvity: yakisnyi vymir: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. [Modern strategies of university education: qualitative dimension: materials international. science-practice conf.]*. Kyiv: Kyivskiy universitet im. B. Hrinchenka, 2012. PP. 501-509. [in Ukrainian].

Masol, L., Myropolska, N., & Rahozyina, V. (Eds.). (2010). *Formuvannia bazovykh kompetentnosti uchniv zahalnoosvitnoi shkoly u systemi intehratyvnoi mystetskoï osvity: posibnyk dlia vchytelia [Formation of basic competences of pupils of a secondary school in the system of integrative artistic education: teacher's manual]*. Kyiv : Pedagogichna dumka. 232 p. [in Ukrainian].

Wang Yuanxing, Postgraduate Student at the Faculty of Arts named after Anatolii Avdiievskiy, National Pedagogical Dragomanov University (Kyiv, Ukraine)